

Tiszatáj – tiszta táj?

Irodalmon kívüli szempontból, azaz adminisztratív döntést követően távolították el a Tiszatáj éléről 1986-ban Vörös Lászlót, Annus Józsefet és Olasz Sándort. Ezt a megállapítást ma már aligha vitathatja bárki, ám minden más állítással szemben fölhozható csaknem azonos súlyú ellenérv — hálá egy hibás politikai döntésnek, melyet esetünkben nagy valószínűséggel csak újabb hibákkal lehet helyrehozni.

Miről van szó? Ha a folyóirat régi szerkesztőit rehabilitálják, akkor annak észszerű következménye, hogy egyrészt megbírálják a régi döntéshozókat, másrészt elküldik a lapról azokat, akik ma a megrendelt és beérkező kéziratokat gondozzák. Ma már kimondható, hogy az adminisztratív döntést végrehajtók, az egykori felmondók nem azonosak a döntéshozókkal, ugyanakkor ez nem menti föl a végrehajtói felelősség kérdése alól.

Rehabilitáció — új sebekkel?

Helyi dolgaink még mindig nem a helyi lapokban kapnak nyilvánosságot.

A Hítel 1988. december 14-i száma tette közzé azt a levelet, amelyet 57 aláírással juttattak el a megyei pártbizottságnak még az elmúlt év októberében a Tiszatáj régi gárdájának rehabilitációját kérve (az aláírók neveit a lap nem közölte). A címzett a megyei párttervezet volt.

A Magyar Nemzet december 16-án új megyei ideológiai titkárrunkkal (akinek a dolgát nehezíti, hogy azonos a régi osztályvezetővel) készített erről a kérdéssel beszélgetést, majd immár ez év eleji első számában az Új Tükörben Gyurkó László reflektált az ügyre.

Megyeinkben egyelőre csönd van, csupán a kulisszák mögötti tárgyalásokról hallunk, s egyesek már azt is tudni vélik, hogy az „új” Tiszatáj szerkesztőségét októberi hatállyal menesztik. Az ügyről itt — a megyében, a városban — a nyilvánosság előtt is érdemes lenne erről eszmecsere folytatni.

*

Magam is híve vagyok jó és közös ügyekben — ha nincs más eszközünk — a közös levélben való fellépésnek: a „huszonötök”, a „tizenkilencek” levelének aláírásakor hasonlóképpen a dolgok megváltoztatásának és jobbításának igénye motivált. És a harmincnál több hozzájáruló közül én voltam az, aki a megyei párttervezet leten a szűkre szabott 8 perc-ből is fontosnak tartotta megemlíteni a Tiszatáj-ügyet, s talán konformizmussal sem voltam vádolható, amikor a régi megyei pártvezetés rossz politikai gyakorlatának illusztrálására épp a Tiszatájat említettem.

Magam is úgy gondolom, hogy ebben a méltatlan esetben a folyóiratnak és régi szerkesztőinek igazságot kell szolgáltatni. A magyar és a szegedi szellemi élet méltósága egyaránt ezt követeli.

Az 57-ek által aláírt levélben azonban ennél többről van szó. Ezért aggódok, s ezért javaslom, beszéljünk egymás között erről.

*

A levél két mozzanata nyugtalanít. Ezt írják:

„Az egyetemes magyarság elvesztette azt a fórumát, amelyben hazai és külföldi magyar egyszerre szólhatott; a régió és különösen a város elvesztett egy nagy, kulturális rangú, eleven sugárzású orgánusmot.

Az is világos, hogy az új szerkesztőség tagjai a régiak szemében bűnébe estek, ám októberre jószól elküldésükkel — bizonyos helyeken — maguk is mártírrá válhatnak. A régi, rossz kultúrpolitikai gyakorlat következtében ma nincs jó megoldás, hiszen a régiak rehabilitálása és az új helyzetben megkövetendő kompromisszum — mind politikai, mind erkölcsi szempontból — kizárják egymást.

Lapunk kísérletet tett arra, hogy megszólaltassa azt a néhány személyt, akit az ügyben érdekeltnek ítélt. Mivel a Délmagyarország a kérdéseire nem kapott értékelhető választ — belátva, hogy felemás helyzetben minden első megszólalás ingerültséget válthat ki —, most vitát kezdeményez, azt is hangsúlyozva, hogy a rossz döntést nem a Délmagyarország hozta, és a későbbiekben sem számít döntéshozói pozíciókra.

sének gondolatával. Ez rendszerben is lenne, de:

— Ehhez el kell bocsájtani — ki kell rúgni! — az „új” szerkesztőséget. Őket 1990—91-ben ki fogja rehabilitálni? És egyáltalán, mi a bűnük? Talán csak nem az, hogy kalandor bátorsággal és elköltezettséggel nem hagytak elpusztulni egy halálraítélt folyóiratot, s így, most van mit visszakövetelni a régiaknak?

Sebeket gyógyítani, új sebeket okozva nem lehet, vagy nem ajánlatos, és az sem lenne felemelő, ha új irodalmi szekértáborok és harcok szűk elfoglaltságai és szektárságai között hanyódná továbbra is a Tiszatáj.

Nem balkáni és nem kelet-európai, hanem európai megoldást kell találnunk: igazsággal és toleranciával, értékeltatúrak és elfoglaltságok nélküli irodalmi közmegegyezést.

*

A megoldást elősegítene, ha a levelet az aláírók neveivel együtt a helyi sajtó közölné, hogy párbeszéd alakulhasson ki a szegedi-megyei alkotó értelmiség között e kérdésekről (öntelt pillanataimban magam is ide sorolom), — anélkül, hogy egymást kölcsönösen ki óhajtanánk tagadni az egyetemes magyar szellemi életből.

A rehabilitáció, mert elsősorban politikai jellegű aktus, nyilvánvalóan politikai testület dolga. A levél címzettje a megyei párttervezet volt. Ám e fórumon a levél csak a volt első titkár előadásában említett, az állásfoglalás ezért az új megyei párttestületnek lesz-lehet a feladata. Ezt az állásfoglalást és a konkrét megoldásokat segítené a város és a megye nyilvánosságának figyelme és véleménye.

Anderle Ádám

Balettbemutató a nagyszínházban

A Diótörő

A Diótörő című balettbemutató, mely a drámai követelményeknek megfelelő cselekménnyel bír, szoros egységet alkot a librettó, a zene, a tánc és a díszlet. Így, miközben gyönyörködhetünk a szolótáncosok virtuozitálásában, a balettdarab színházi értékeléséről sem feledkezhettünk meg. A szövegírók, Bokor Roland és Reinthaller Éva az eredeti Hoffmann-mese alapján készített librettójukban két lényeges gondolat köré építették fel a cselekményt. Az egyik az igaz barátság és a tiszta, őszinte érzelmektől fűtött, ébredő szerelem megjelenítése, a másik pedig a gyermeklélek valóságos — és áloméletének szomorú, illetve vidám epizódjai. Ennek érdekében az ismert cselekményt egyszerűsítették, sőt a gondolatiság erősítése céljából egy esküvői környezetbe helyezték. Így rögtön az expozícióban karakteres táncelemekkel megformált típusokat fedezhetünk fel.

Ez a frenetikus esküvői nyitójelenet a második, szombati előadásban még átütőbb erejű volt, elsősorban Metzger Márta és Lovas Pál gyönyörű szerelmes kettősének köszönhetően. A násznép harácsoló és álszent nyüzsgése közepette azonban a mese bonyolódik tovább a szabómesternő/jéghegcegnő és Feri bácsi révén, akik most, s később is, a mese fordulópontjain „deus ex machina”-ként avatkoznak a történetbe, irányítják azt. Prepeliczay Annamária és Elías Zsuzsa is biztos mesterségbeli tudást bizonyító táncukkal jelenítették meg a Jégbirodalom rideg ünnöjét. Juronics Tamás — főként dzsessz-elemekből építkező táncával és színészi feladatát. Fesztelen, humoros alakja egyesítette a léha nagybácsit, a démonikus varázslót, s azt a felnőttet, aki minden hibája ellenére is a legjobban ismeri a gyermeki lélek rejtelmét, s óvja, őrzi annak tisztaságát. Marika vonzódik is hozzá, különösen akkor, mikor a nászajándékba hozott Diótörő bábut megszerzi nagybátyjától, s később, álmban ez a vonzalom szerelemmé érik. Kellemes színfoltja az előadásnak Csizmarik Éva, aki Marika szerepét táncolja.

A menyasszony és a vőlegény a mese jelképes figurái. A tradicionális világ megtestesítői ők, melyet a klasszikus mozgásvilág és

Elías Zsuzsa és Juronics Tamás

a hagyományos fehér ruha is kifejez. Az irántuk, illetve a vőlegény iránti vágyakozás nem egyszerűen gyermeki csodálat, hanem ébredő, eddig ismeretlen érzés. Elías Zsuzsa és Pápai György jó színvonalon teljesítették a koreográfiái leírást (Vaszilij Vajnonnen nyomán), ámbar a művészi hatást csökkentette — főleg a grand pas de deux-ben — a mozdulataikban is érezhető izgalom, a feszültség okozta visszafogottság. Metzger Márta és Lovas Pál grand pas de deux-jében viszont már szabadultak elvezethetők a boldog, beteljesült szerelem táncát. Művészi színvonalú, mely átéléssel táncolt szőlőkben és kettősökben a zene által is közvetített méltóság tükröződött.

Az álom szarnyán meg-elevenedő Diótörő-íjú és a nagylányá serdült Mária a téli birodalmában találkoznak először. A koreográfus itt a szerelem belső harmóniáját a zenei felépítést követő finom vonalú mozgáskompozíciókkal érzékelteti. Bár Koley Zoltán korrekt teljesítményében kedves Diótörő ifjú láttunk, Tóth Zsuzsával együtt sok hibát ejtettek. Zarnóczai Gizella Mária ellenben bájt és kecsességet árasztott, plasztikus táncra jól érzékeltette az

öröm és szomorúság egymást felváltó stációt.

A koreográfusi leleményt dicséri, hogy a balettkarnak egy bohókás, rendkívül ötletes téli és erdei jelenetet rendezett Reinthaller Éva. A stepp, az akrobatikus elemek ötvözése a táncstudás hiányosságait feledtetni próbálta, s igazán pergő ritmusúvá, játékosává, szórakoztatóvá tette az előadás második felét is. A Rózsakert báljának könnyed, ünnepélyes, színvonalas keringői külön is dicséretet érdemelnek. Kőszegi Katalin és Pataki András igényes tánc megerősítette ezt a hatást. Csik Györgynek a koreográfiái elképzelést követő stilizált díszletei és jelmezei tetszetősek, s egyszerűen két funkcionális is eleget tesznek; az ezerszínű mesevilágot tárják elénk, s könnyen mozgathatók.

Megbarátkoztunk a gondolat, hogy a zene hangfelvételtől meg, mégis csalódást okozott a felvétel kritikán aluli minősége. A recsegek miatt a mű leg-szebb részei is elvesztek a néző számára. Sajnos, ezt a hibát a második előadásban sem sikerült kiküszöbölni. Az ilyen jellegű hibák pedig bosszantóak — egy alapvetően élvezhető produkcióban. Nagy Márta

Egy, másfél, vagy két kultúra

Időnként világszerte föllángol a vita a kultúra fogalmáról. Az egyik legutóbbi vitasorozat mintegy három évtizede bontakozott ki. A kiindulási pont az volt, ami iránt már Heine is érdeklődött: mi lesz a művészetek sorsa a természettudományos és technikai haladás történelmi pillanataiban. A vita — elsősorban C. P. Snow angol regényíró (eredetileg fizikus) nagy érdeklődést kiváltó előadása és esszéi alapján — azon kérdés körül csúszosodott ki, hogy létezik-e még egységes emberi kultúra, vagy két (esetleg három vagy több) különvált, izolált (vagy izolálódó) kultúra van. Snow, véleménye szerint a 60-as évek elejére már bekövetkezett az irodalmi és általános a humán műveltség, valamint a természettudományos műveltség teljes szétválása.

A természettudományok és a humán tudományok elhatárolásánál a tudathoz való viszonyukat vehetjük

alapul. A természettudományok ugyanis tárgyalhatók a tudatra való utalás, a hozzá való viszony figyelembe vétele nélkül, míg a humán tudományok vagy a tudatot vizsgálják, vagy pedig a tudathoz való viszonyt. Bizonyos értelemben e két tudománycsoport között helyezkedik el a matematika, amely lényegében arról szól, hogy hogyan gondolkodunk.

A kultúra szétválását mutatja, hogy ma már a humán, illetve a természettudományos értelmiségek kölcsönösen nem értik egymást, s főleg a humán oldal úgy is véli: ez nem is kötelessége. Száz év óta terjed a kultúrának egy szűkített értelmezése, amely szerint az egyenlő a humán kultúrával. Ezt ékesen példázza többek között a televízió kulturális hetilapjának tematikája, de ugyanez mondható az úgynevezett kulturális folyóiratokról is. A közvélemény meglehetősen elnéző a természettudomá-

nyos tájékozatlansággal szemben, de kevésbé megbocsájtó az ellenkező esetben. A legkevésbé a matematika területén járatos, bár itt mentségére szolgál, hogy igen ritkán jelennek (és jelentek) meg közlemények e területről nem szakmai folyóiratokban. Talán a Fermat-probléma és a négyzintétel az üdítő kivétel. A matematika pedig mindkét kultúrára (a kultúra mindkét oldalára) hatással van. Saját, belső fejlődése mellett mindkét oldalról kapott is, kap is „megrendeléseket”, megoldandó problémákat.

A korábbi vitákban főleg a humán oldal képviselői szólaltak meg. Az Irodalmi Kávéház ma esti programjában a másik (pon-tosabban a közbülső) oldal képviselői mondják el véleményüket. Reméljük, hogy az érdeklődők aktív közreműködésével érdekes eszmecsere alakul ki.

Klukovits Lajos

Európa keresztényeihez

Katolikus, református, evangélikus és unitárius egyházi személyiségek — köztük Csepregi Ignác budapesti érseki helytartó, Harmati Béla evangélikus püspök, Huszti János unitárius püspök, Tóth Károly református püspök — felhívással fordultak Európa keresztényeihez: január 22-én, vasárnap Európa minden keresztény templomában könyörögjenek együtt a szenvedőért.

Kifejezték aggodalmukat a Romániában élő, kisebbségi létük miatt is sokat szenvedő nemzetiségek sorsáért. Akik életüket kockáztatva Magyarországra menekültek, nem láthatják viszont szereteteiket, mert a román hatóságok nem engedélyezik a családtagokhoz. Romániában akadályozzák a szabad vallásgyakorlást, a teológusok létszámának erőszakos csökkentésével elsovsztják a lelkeszutanpótlást.

„Szépet a legszebb napra” Különleges fazonú menyasszonyi ruhák kölcsönzése 2500—3900 Ft-ig. Április 4. útja 19.

Utazzon, fuvaroztasson Tempó taxival! 16-666, 23-333, 23-888. Személy-terher 1—10 tonnái, autódaru, autómoténás.